

MĚSTSKÉ POPRAVIŠTĚ | EXECUTION PLACE

MĚSTO HRANICE

Popraviště Ještě ve 40. letech 20. století se v lokalitě Pod Lipami nacházelo množství kostí po lidech, kteří odešli ze světa rukou kata. Do konce 18. století zde totiž bývalo městské popraviště. Městská rada, která stála v čele obecní samosprávy, vykonávala v Hranicích soudní pravomoc včetně hrdelních případů. První trest smrti máme doložen v roce 1511. Původně si město půjčovalo kata v Lipníku nad Bečvou, od začátku 17. století vydržovalo kata vlastního, pro něhož zřídilo katovnu v ulici Na Náspech (dnes je v domě restaurace Katowna). Vykonávání hrdelního soudnictví v menších městech zastavila císařovna Marie Terezie roku 1753. O deset let později bylo hranické městské radě sděleno, že právo již nebude obnoveno a není tedy nutné vydržovat kata.

Cesta odsouzcenců Odsouzenec byl za hojné účasti přihlížejících veden od sloupového pranýře na náměstí, kde byla vyvolávána jeho vina a začínalo mučení. Dalším zastavením byl černý kvádr s hrdelním poutem, jehož část dosud stojí na počátku Horního podloubí na Pernštejnském náměstí.

í. Podobný kámen se nacházel za Horní branou, která stávala v blízkosti dnešního Zámeckého hotelu v Jiráskově ulici. Pak popravni průvod pokračoval Bělotínskou (dnes Zborovskou) ulicí a chodníkem přes Sklený kopec až k popravíšti, které stávalo zhruba v blízkosti křížení dnešní ulice Zborovské a Pod Lipami [5]. Popraviště bylo opatřeno jednoduchou dřevěnou šibenicí, která byla v roce 1693 přestavěna v šibenici pro oběšení více zločinců a umístěna na vysokou zděnou plošinu, která umožňovala sledování poprav většímu počtu diváků. Císař Josef II. nařídil zrušení popravíšť ve městech bez hrdelního práva, takže v roce 1784 byla šibenice i se základy odstraněna.

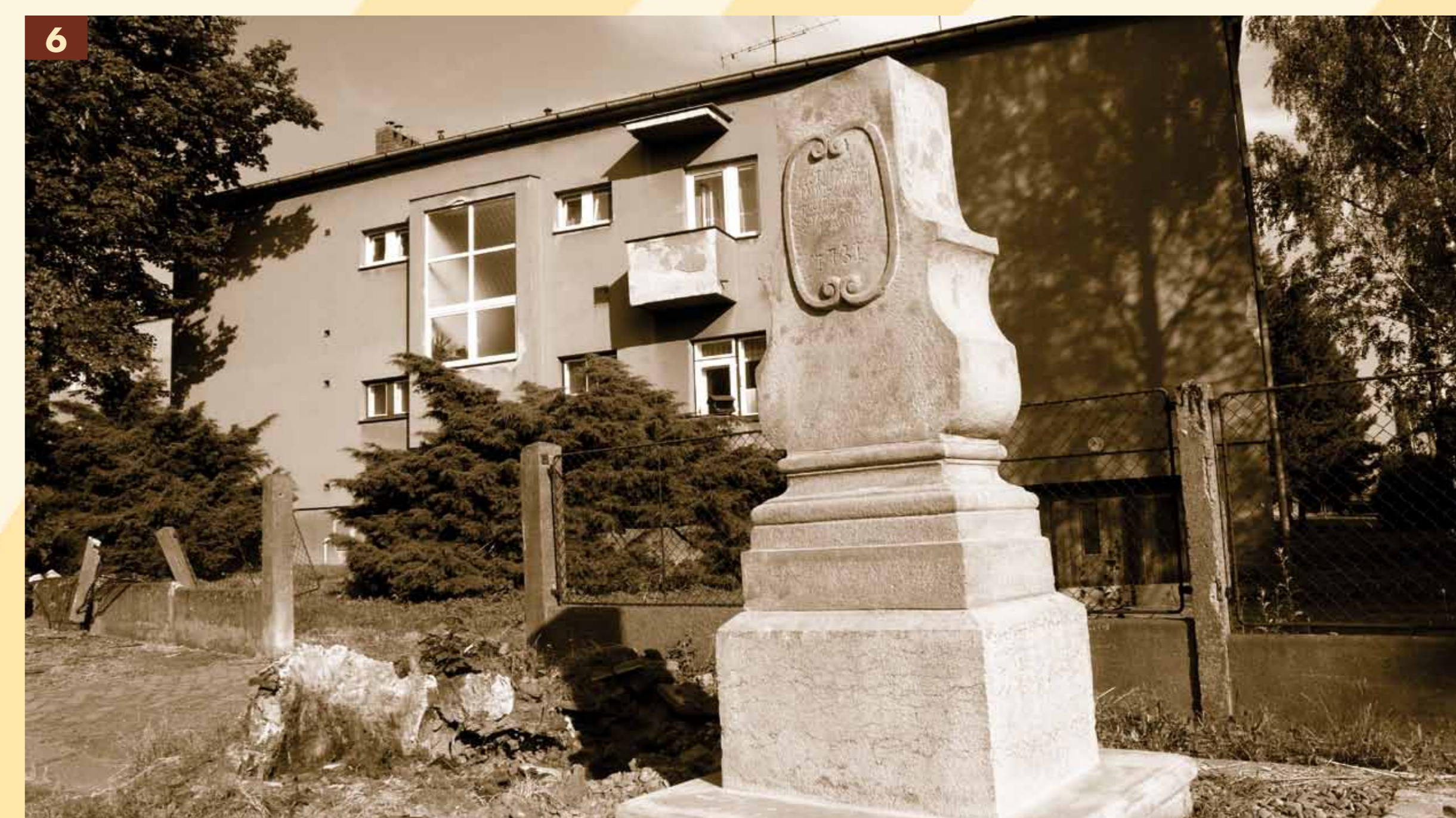
Případ čarodějnictví V pondělí 9. srpna 1574 v noci zabili dva lotři hranického měšťana Stanislava Strýčka a obrali ho o peníze. Jeden z vrahů utekl, druhý byl zajat a městskou radou odsouzen k trestu smrti. Byl na náměstí trhán kleštěmi, až před městskou branou smýkán koněm a na popravíšti byl naražen na kůl. O jarmarku v sobotu 8. září 1574

dvě služebné z návodu své zaměstnavatelky Řehořky Pískové uřezaly na popravíšti kus lotrovy košile, kterou chtěly použít k čarování, „aby mnoho hostů na pivě měly“. Čin byl ale prozrazen, všechny tři obviněné byly zatčeny, vyslýchány za použití mučení a odsouzeny k vymrskání u pranýře na náměstí a vyhnání z města. Exekuce proběhla v sobotu 11. září 1574.

Mariánská socha Hranický knížecí cihlář a spoluradní Jan Frantík (1687-1753) nechal v roce 1731 umístit na svém pozemku u cesty k Novému Jičínu sochu, tvořenou polopostavou Panny Marie s čepcem a korunou, která v pravé ruce drží žezlo, na levé ruce nese malého Ježíše s vladařskou korunou na hlavě, jenž pravou rukou žehná, a v levé drží vladařské jablko [2]. Podstavec obsahuje kartuši s nápisem provedeným kameníkem, který zřejmě neovládal spisovný jazyk či psaní vůbec (litery jsou někdy stranově převráceny), lze jej nejspíše číst jako „KU CTI A CHVÁLE / PANNY MARIE / DUBSKÉ DAL VY- / STAVĚT JAN / FRANTÍK /

1731“. Provedení sochy odpovídá ikonografickému typu Panny Marie Dubské (Dubenské), ochránkyně Hané, jejíž obraz v Dubu nad Moravou byl roku 1730 prohlášen olomouckým arcibiskupem za milostný. Socha byla původně umístěna na vyvýšenině a přistupovalo se k ní po schodech, při stavebních pracích ve druhé polovině 20. století byl však okolní terén postupně vyrovnán [3] [4]. Pískovcová socha neodolala zubu času, takže v roce 2008 musela být nahrazena kopií z dílny hranického sochaře Marka Ludmily [1]. Podstavec je původní, barevné změny materiálu způsobily svíčky umístěvané po staletí do připevněné lucerny [6].

Text / Text: Jiří J. K. Nebeský
Foto / Photo: Karol Roder [1], Hynek Polák [6]
Sbírka / Collection: Milan Králík [2] [3] [4], Městské muzeum a galerie v Hranicích [5]
Grafika / Graphics: Jan Machovský, info@machovsky.cz, www.machovsky.cz

Gallows At the Pod Lipami location stood the town gallows until the end of the 18th century and until the 1940s a many bones of people executed by the hangman could still be found here. Heading the municipal self-government, the Hranice town council had jurisdiction, including capital cases. The first case of capital punishment to be recorded was in 1511. At first the town hired a hangman from Lipník nad Bečvou, from the beginning of the 17th century the town kept its own hangman for whom a hangman's house was established in the Na Náspech Street (today the house contains the Katowna restaurant). Capital justice in smaller towns was suspended by Maria Theresa in 1753. Ten years later, the Hranice town council was told that the right would not be restored again and therefore there was no need to keep a hangman.

Journey of the convicts Accompanied by large audience, a convict was led from the pillory to the square where his or her guilt was announced aloud and where torture commenced. The next stop was the black block with the hangman's rope - a part of which still stands at the beginning of the Upper Arcade on the

Pernštejnském Square. A similar stone was behind the Upper Gate, which used to stand near the present Chateau Hotel in the Jirásková Street. Then the execution procession continued through the Bělotínská (the present Zborovská) Street, following the pavement over the Sklený Hill up to the gallows, which used to stand near to the place where the present Zborovská and Pod Lipami Streets cross [5]. The place of execution was equipped with a simple wooden gallows, which was in 1693 rebuilt into a gallows for hanging more convicts and placed on a high bricked platform so that a large number of spectators could watch the execution. When Emperor Joseph II abolished gallows in all towns without the capital right, the gallows and its foundations were removed in 1784.

A witch trial On the night of a Monday, August 9, 1574 two felons killed a Hranice citizen Stanislav Strýček and took his money. One of the murderers escaped but the other was captured and the town council sentenced him to death. He was torn with tongs, dragged by a horse in front of the town gate, and on the gallows he was impaled on a stake. During a market on a Saturday, Septem-

ber 8, 1574 two maids, ordered by their employer Řehořka Písková, cut off a piece of the scoundrel's shirt which they wanted to use for witchcraft "so that they would have many guests come for beer". The act was disclosed and all the three indicted women were arrested, interrogated under torture, and sentenced to whipping at the pillory on the square and to expelling from the town. The execution took place on a Saturday, September 11, 1574.

Marian statue In Hranice in 1731, the prince's brick maker and co-councilman Jan Frantík (1687-1753) had a statue placed on his lands near the road to Nový Jičín. The statue consisted of a half-figure of the Virgin Mary with a hat and a crown, who, in her right hand is holding a scepter and on her left arm she is carrying the baby Jesus with a royal crown on his head. He is giving a blessing with his right hand and holding a royal orb in his left [2]. The pedestal contains a cartouche with an inscription chiseled by a stonemason who probably was not very literate (the letters are sometimes mirrored). The probable message is: "TO HONOR AND PRAISE / THE VIRGIN MARY / OF DUB / JAN / FRANTÍK / HAD THIS BUILT / IN

1731". The design of the statue corresponds with the iconographic type of the Virgin Mary of Dub, protector of the Haná region. In 1730, the Olomouc Archbishop declared her painting in the town of Dub nad Moravou to be blessed. Originally, the statue was placed on a platform and a few steps led up to it but during construction works in the second half of the 20th century, the surrounding terrain was gradually made level [3] [4]. The sand statue could not stand up to the ravages of time so in 2008 the statue had to be replaced with a copy made by the Hranice sculptor Marek Ludmila [1]. The pedestal is original; the color changes of the material are due to the candles people have been placing for centuries into the attached lantern [6].

ZA KRÁSAMÍ MĚSTSKÉ PAMÁTKOVÉ ZÓNY HRANICE

